

Wie wat bewaart...

Marianne van Lier, Willy Leufgen

Bergen op Zoom, 9 november 1985

Waarde Heer,

(....)

Nadat ik mijn wilde plantentuin te Hoogerheide door noodzakelijke verhuizing naar een serviceflat te Bergen op Zoom moest missen, kon ik mij niet loemaken van de wilde planten.

Ongeveer 10 jaar ben ik bezig met een literatuuronderzoek met betrekking tot "Toepassing en Beheer van de tot de Nederlandse Flora behorende planten". De opzet is ruim genomen, getuige de lijst van "objecten" die ik bij mijn onderzoek betrokken heb.

Ongeacht de titels die in de literatuurlijst voorkomen, heb ik ongeveer 1000 artikelen betreffende genoemde objecten zowel op auteursnaamfiches als op onderwerpsfiches. Inclusief de - niet geficheerde - titels uit de bestaande en aanwezige literatuuropgaven zal alles met elkaar wel een paar duizend verwijzingen zijn.

De bovengenoemde fiches zijn voor het overgrote deel gedocumenteerd in de vorm van boeken, brochures, rapporten, fotokopiën, knipsels uit tijdschriften, krantenartikelen, catalogi enz. enz. (Nederlands, Vlaams, Duits, Engels).

Deze documentatie (doorlopend genummerd) is geborgen in archiefdozen. Nu komt het probleem!! Ik ben 84 jaar en vraag mij af wat moet er "t.z.t." met dit alles gebeuren? Ik heb dienaangaande contact opgenomen met het IVN, de KNNV, het RIN (dhr. Londo) en sta in nauw contact met dhr. R. Leopold (de Cruydt-hoeck). Een ieder vindt het werk heel interessant maar heeft geen 'mankracht' om het werk "t.z.t." voort te zetten, bij te houden en - dat is het voornaamste - er mee te werken in woord en geschrift. Ik kan een en ander wel kwijt aan een particulier: maar dat heeft geen zin, daar de continuïteit dan niet gewaarborgd is. Het moet in handen van een stichting, vereniging of daaronder gevormde werkgroep komen te berusten.

(....) Mijn vraag is nu, kunt u mij een tip geven inzake deze voor mij zo moeilijke vraag.

Het allerbeste zou zijn dat zich een vereniging constitueerde; initiatieven mijnerzijds zijn helaas niet meer mogelijk.

Vind ik geen "onderdak" dan komt alles (behalve de boeken) bij het "oud papier" terecht. Alleen ik heb er dan mijn genoeg aan gehad maar anderen kunnen er geen profijt van hebben en dat zou ik betreuren. (....)

Met vriendelijke groeten,

gaarne,

Harshagen

... Vind ik geen "onderdak" dan komt alles bij het oud papier.... In de laatste alinea van deze brief, die de heer Harshagen o.a. aan de heer **Sipkes** schreef, klinkt pessimisme door. Maar zo slecht is deze

geschiedenis gelukkig niet afgelopen. De heer Harshagen, inmiddels 90 jaar oud, heeft zijn archief, dat is aangegroeid tot meer dan 2500 artikelen e.d., onder kunnen brengen bij de Adviesgroep Vege-

tatiebeheer in Wageningen. En doordat wij op het secretariaat van de Landelijke Werkgroep sinds kort in het bezit zijn van de catalogus - gerangschikt naar onderwerpen in 13 multibanden - kunnen en zul-

Pioniersgeest

De heer Harshagen, de man die het archief heeft opgebouwd, is iemand die er nooit voor terugdeinsde bijzondere dingen te doen. Als landbouwkundige bij *Domeinen* vertrok hij vanuit Dordrecht met zijn gezin naar de kort daarvoor drooggevalen Wieringermeerpolder. In de oorlog vond hij de tijd in de familiegeschiedenis te duiken. Waar de meeste mensen al blij zouden zijn hun verre familieleden enkele generaties terug te kunnen traceren, lukte het hem tot in de tijden van Karel de Grote door te dringen.

Na een arbeidzaam leven als pionier in de polder, wiens voorliefde altijd al uit ging naar de *echte* natuur, vertrok de heer Harshagen met zijn vrouw naar Noord-Brabant, waar hij in Hoogerheide, aan de rand van de Brabantse Wal een huis liet bouwen. Hier kon hij, na zijn pensioen zijn oude liefde voor wilde planten pas echt met volle energie oppakken. Hij legde rond het huis een grote wilde planten-/ bostuin aan. Hij plantte o.m. een elzenhaag, speciaal bedoeld voor de vogels en legde een vijver aan, waarin o.a. het mooie waterdrieblad groeide. Ook de fraaie beenbreek deed het in de buurt van de vijver goed. De tuin werd beheerd onder het motto: alles mag blijven staan, behalve als iets *te zeer in de weg staat*.

De heer Harshagen probeerde ook bijzondere dingen uit: zo wilde hij graag de maretak in zijn tuin. Maar ja, niet alles lukte...

Er zijn wel meer heemtuinvrienden, die in de beginfase enkele boeken, tijdschriften e.d. op het gebied van heem- en natuurtuinen verzamelen, maar bij de heer Harshagen liep deze hobby uit de hand. Zo ontstond er dus wél een serieus archief, dat hij bleef bijhouden, ook al moest hij op een gegeven ogenblik om gezondheidsredenen zowel zijn huis als ook de tuin opgeven.

De wilde planten-/ bostuin in Hoogerheide bestaat helaas niet meer. De nieuwe eigenaar had kennelijk geen oog voor de bijzondere begroeiing, die zich na ruim 10 jaar had ontwikkeld. Hij legde er een zwembad in aan en gebruikte de resterende ruimte vooral voor de bouw van een huisje voor zijn *heilige koe*.

Iedereen die de tuin (of foto's ervan) van de familie Harshagen gezien heeft en/of hen er over heeft horen vertellen, kan dit alleen maar erg jammer vinden. Wij kunnen er nu nog wel voor zorgen, het *archief* op de juiste manier te waarderen en "er mee te werken in woord en geschrift".

len wij bij het schrijven van artikelen voor dit tijdschrift in de toekomst zeker gebruik maken van het archief.

Het spreekt vanzelf dat dit voor onze jonge werkgroep een belangrijke verdieping betekent.

We hebben inmiddels al heel wat gesnuffeld in de 13 multomappen en zijn daarbij veel interessante artikelen tegengekomen. Vooral artikelen die in buitenlandse tijdschriften verschenen zijn, waren tot nu toe grotendeels aan onze aandacht ontsnapt.

Zo is b.v. onder nummer 365 een artikel uit "Garten und Landschaft" (1982) gerubriceerd, geschreven door G. Hampe, waarin de ontwikkeling van de "Naturgartenbewegung" in Nederland beschreven wordt vanaf de twintiger jaren. In een ander Duits artikel (in: "Das Gartenamt") beweert de auteur (volgens de korte omschrijving van de heer Harshagen) dat het *begrip* Naturgarten al uit 1906 dateert.

Deze artikelen zouden b.v. heel interessant zijn voor een bijdrage in dit tijdschrift over de *geschiedenis* van heem- en natuurtuinen. Het is maar een voorbeeld. Alleen al het

snuffelen in een dergelijke catalogus zorgt voor een ander, genuanceerder beeld van het hier en nu. Wat is er al veel bedacht, uitgevoerd en beschreven.

Wat zijn er al een hoop discussies gevoerd, b.v. over "floravervalsing" en andere spannende thema's.

Het zal duidelijk zijn: wij zijn heel blij met deze catalogus.

De heer Harshagen is overigens nog steeds dagelijks bezig recent verschenen boeken, artikelen e.d. te rubriceren. Hij leest daarvoor 29 verschillende tijdschriften en kranten, waaronder ook enige Belgische en Duitse. Hieronder een greep uit de aanzienlijke keuze:

- *Tuin en Landschap
- *Groei en Bloei
- *Groen
- *Groenkontakt (B.)
- *Gorteria
- *Natura
- *Natuurbehoud
- *De Levende Natuur
- *Natuur Historisch Maandblad
- *Mens en Natuur
- *C.V.N. Krant (B.)
- *Natuur en Milieu
- *Grasduinen
- *Garten und Landschaft

!!!!!!!Oproep!!!!!!!

De Landelijke Werkgroep Heem- en Natuurtuinen wil in de toekomst niet alleen gebruik maken van het "archief Harshagen", maar dit ook graag voortzetten en uitbreiden.

Wij zouden het zeer op prijs stellen, wanneer u ons bij de opbouw van een zo compleet mogelijk heem- en natuurtuinarchief, deel uitmakend van een ruimer documentatiesysteem, behulpzaam zou willen zijn.

(Kopieën van) interessante artikelen uit kranten en tijdschriften, maar ook donateurskrantjes, brochures, folders enz. van uw eigen tuinproject zijn zeer welkom.

Graag opsturen naar:
Secretariaat Landelijke Werkgroep, p/a Westeind 13,
9636 CC Zuidbroek.

Bel voor meer informatie:
05980-91138.